

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
Факултет физичког васпитања и спорта

Бања Лука

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Дана 29.01.2015. Наставно-научно вијеће Факултета физичког васпитања и спорта актом бр. 11/3.55-5/15. именовало је Комисију за оцјену урађене докторске дисертације мр Жељка Ковачевића у саставу:

1. Др Миленко Војводић, доцент, ужа научна област Теорија, методика и методологија у физичком васпитању и спорту, Факултет физичког васпитања и спорта, Универзитет у Бањалуци – предсједник комисије
2. Др Ненад Рогуљ, редовни професор, ужа научна област Основи кинезиологије, Кинезиолошки факултет, Сплит - члан
3. Др Александар Јаковљевић, ванредни професор, ужа научна област Хирургија, Медицински Факултет, Универзитет у Бањалуци – члан, ментор

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска дисертација мр Жељка Ковачевића под називом: „ЗДРАВСТВЕНА И АНТРОПОЛОШКА ОБИЉЕЖЈА РАЗЛИЧИТО КИНЕЗИОЛОШКИ АНГАЖОВАНИХ СТУДЕНТИЦА“ написана је на укупно 68 страница. У складу са методологијом писања научних радова дисертација је успостављена у неколико поглавља: Увод, Теоријска разматрања, Досадашња истраживања, Циљеви истраживања, Хипотезе истраживања, Методе истраживања, Значај истраживања, Резултати и дискусија, Закључак и Литература. Дисертација садржава 46 референци које су наведене у тексту и 41 табелу.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Истраживање је проведено с циљем утврђивања разлика у појединим димензијама антрополошког и здравственог статуса између студенткица које су у већој или мањој мјери ангажоване у кинезиолошким активностима. Из општег циља, произашли су сљедећи парцијални циљеви истраживања: утврђивање разлике у антрополошким, здравственим и кинезиолошким обиљежјима студенткица различите доби; утврђивање разлике у морфолошким обиљежјима између студенткица које су различито ангажоване у кинезиолошким активностима; утврђивање разлике у психолошким обиљежјима у домену самопоштовања између студенткица које су различито ангажоване у кинезиолошким активностима; утврђивање разлике у здравственим обиљежјима између студенткица које су различито ангажоване у кинезиолошким активностима. Научне спознаје које су полазиште предметне проблематике ове дисертације генерисане су у бројним досадашњим истраживањима.

Спознаје о утицајима кинезиолошких активности, спорта и вјежбања на антрополошки и здравствени статус публиковане су у читавом низу референтних радова, тако да се овдје наводе само нека од њих. Важност кретања, односно мишићне активности која је уз енергију, кисеоник и воду једна од елементарних биотичких потреба човјека којом се одржава живот, научно је потврђена у већем броју студија (Malina i sar., 2004, Abernethy 2005, Wilmore i sar., 2008). Значај утицаја кинезиолошких активности на цјелокупни антрополошки статус, позитивни утицаји кретања на биолошки раст и развој, као и негативни утицаји хипокинезије анализирани су у Beedie i sar., 2000, Rowland 1990, Warburton i sar., 2006, Gallahue i Donnelly 2003, Cools i sar. 2008). И спорадичним прегледом истраживања које анализирају утицаје кинезиолошке активности на здравље чојвека, наилази се на читав низ доказа о позитивном дјеловању кретања на здравље и квалитет чојвековог живота. Небројено је студија потврдило позитивне утицаје вјежбања и кретања на болести дисајног система (астма), затим дијабетес, али и поједине деформације коштаног система и претилост (Brown i sar., 2007, Di loreto i sar., 2005, Mustelin i sar., 2009, Warbourton, 2001, Kruk, 2007, Larson, 2006). Посљедице смањеног кретања и таквог начина живота могу бити врло штетне за чојвеково здравље у облику појаве разних болести. Чврсти научни докази показују да су многе болести или прекурсори болести чешћи код особа које се ријетко или уопште не баве физичком активношћу него код редовно тјелесно активних особа (Vuori, 2004). Посљедњих деценија континуирано расте број болести или стања које подстиче физичка неактивност, односно хипокинезија (Booth i sar., 2002), као што су дијабетес, прекомјерна тежина или претилост, метаболички синдром, хипертензија, коронарне болести, астма, неке неуролошке болести, неки облици злоћудних тумора итд. Таква перцепција реалне стварности неизбјежно доводи до закључка како су спознаје о кретању важне за свако људско биће. Осим утицаја кинезиолошких активности на здравствени статус, ово је истраживање усмјерено и на анализу утицаја кинезиолошких активности на морфолошки и психолошки статус студенткица, као недјеливих дијелова антрополошког статуса. Бављење

кинезиолошким активностима позитивно утиче на црте личности, утиче на самопоштовање, које је и један од предмета овог истраживања, као и на мотивацију и ментално здравље (Kouli i sar., 2007, Hagtvet i Hanin, 2007., Brisswalter i sar. 2002, Etnier i sar., 2006). Морфолошка обиљежја која су такође предмет овог истраживања највише су подложна промјенама под утицајем кинезиолошких активности. Највеће промјене догађају се на масном ткиву, јер редовним упражњавањем кинезиолошких активности неминовно долази до његове редукције. (Catenacci i Wyatt, 2007, Moore, 2000).

Редовна физичка активност изазива значајне промјене антрополошких обиљежја како код мушкараца, тако и код жена. Они се разликују у обиљежјима, али реагују слично с обзиром на антрополошке промјене. Већи је број истраживања на ту тему код студената (Heimer, Matković, B.R. i Lojović-Tonković, 1992; Medved, Janković i Ivanek, 1992; Sporiš i sar., 2005) него код студентика (Matković, B.R., Malez i Matković B, 1997; Mišigoj-Duraković, Heimer i Matković, B.R., 1995; Mišigoj-Duraković i Ivanek, 1995), па је један од разлога приступања овом истраживању и избор женске студентске популације. Нека истраживања обухватају антрополошка обиљежја студената оба пола (Matković, B.R. i Ivanek, 1993; Medved i sar., 1992; Mišigoj-Duraković, Heimer i Matković, B.R., 1998), као и њихову уобичајену тјелесну активност (Buntić, 2006; Fučkar Reichel i sar., 2008; Matković i sar., 2010). Сусрећу се и истраживања на селекционисаним узорцима студената укључених у спортове на факултетима (Imwold i sar., 1983., Johnson i sar., 1989; Morrow, Hosler i Nelson, 1980) и на неселекционисаној студентској популацији (Bale, Colley i Mayhew, 1985; Caput-Jogunica i Ćurković, 2007; Hraski i sar., 2009). Нека истраживања упоређују студенте са нормама постављеним за ученике завршног разреда средње школе (Jeran i Kondrič, 2002; Mihevc i Kondrič, 2002), а нека прате трансформацијске процесе студената током одређеног периода под утицајем кинезиолошког третмана (Blažević, 1997; Blažević i Katić, 1997; Horvat i Delija, 1999).

Значај резултата овог истраживања је у продубљивању сазнања и спознаја о релацијама између степена кинезиолошке ангажованости и антрополошког, а тиме и здравственог статуса женских особа млађе животне доби. Спознаје о кинезиолошкој ангажованости посебно су актуелне у савременом друштву којег обиљежава хипокинезија, преобилна исхрана и стрес. Резултати истраживања, осим за кинезиологију, имају посредну важност и за медицину, социологију, али и психологију, јер дијелом истраживање задире и у та научна подручја. Посебну вриједност имају спознаје о утицају кинезиолошке ангажованости на појаву појединих болести код студентика, а посредно и сазнања о могућој примјени кинезиолошких активности у циљу превенције, па и лијечења одређених болести. Резултати су апликативни и у планирању, програмирању и провођењу различитих кинезиолошких активности и процеса којима се позитивно утиче на здравље, али и на позитивну трансформацију различитих антрополошких функција студентика. На крају, прагматичну вриједност, резултати истраживања имају и за иницирање побољшања укупне кинезиолошке ангажованости студената Универзитета у Сплиту, унапређења наставе из кинезиолошке културе на сплитским факултетима, те подстицања динамичнијег развоја кинезиолошке инфраструктуре, која је, како

каже кандидат, још увијек на ниском нивоу и не осигурава потребне организацијске, материјално-техничке и кадровске услове за квалитетно и учестало провођење спортских и рекреативних кинезиолошких активности студената.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Истраживање је проведено на репрезентативном узорку од 2849 редовних студенткица Универзитета у Сплиту, старости 19-25 година који обухваћа велики дио студентске популације и у којем партиципирају студенткице с готово свих сплитских факултета. У истраживању су кориштени референтни и верификовани методолошки и статистички поступци, који у потпуности одговарају постављеном проблему, циљу и хипотезама истраживања. Одабиром варијабли покривена су сва подручја истраживања: кинезиолошка ангажованост, здравствени статус, морфолошки статус и психолошка обиљежја. Посебна пажња посвећена је кинезиолошкој ангажованости која је дефинисана с три варијабле:

- четири нивоа кинезиолошке ангажованости у виду екстензитета ходања (до 1 сат седмично, између 1 и 2 сата седмично, између 2 и 4 сата, те више од 4 сата седмично)
- четири нивоа рекреативне кинезиолошке ангажованости у виду бављења слободним рекреативним активностима (никаква рекреативна активност, рекреативна активност у екстензитету од 1-2 сата седмично, рекреативна активност у екстензитету од 3-4 сата седмично и рекреативна активност у екстензитету од 5 и више сати седмично)
- четири нивоа спортске кинезиолошке ангажованости у виду бављења институционалним спортским активностима (никаква спортска активност, спортска активност у екстензитету од 1-2 сата седмично, спортска активност у екстензитету од 3-4 сата и спортске активност у екстензитету од 5 и више сати седмично)

Истраживање је у складу са истраживачким планом проведено у потпуности у оквиру три фазе.

У првој фази извршено је прикупљање података о кинезиолошкој ангажованости и антрополошким функцијама студенткица посредством жупанијског Завода за јавно здравство, уз сагласност, писмено одобрење и непосредно судјеловање надлежних љекара и служби Завода. Сви подаци о степену кинезиолошке ангажованости, те нивоу самопоштовања прикупљени су путем интервјуа и оригиналних анкетних образаца у просторијама студентске амбуланте Завода за јавно здравство. Подаци о антрополошким функцијама и здравственом статусу прикупљени су у оквиру, и саставни су дио редовних систематских љекарских прегледа студенткица. У другој фази истраживања извршено је ажурирање и статистичка обрада података. У складу са научним, етичким и љекарским кодексом, у циљу заштите идентитета и права пацијената, у процесу статистичке обраде испитанице су третиране искључиво анонимно с номиналним атрибутима.

У трећој, завршној фази истраживања, на основу прикупљених и обрађених података, извршена је њихова интерпретација и елаборација.

За потребе обраде података, а у складу са метријским карактеристикама појединих варијабли, користили су се примјерени параметријски и непараметријски статистички поступци који су у цијелости адекватни за тестирање четири алтернативне хипотезе које су постављене у овој дисертацији.

Резултати истраживања су логично, прегледно и јасно представљени и презентовани. Сви резултати и таблични прикази су јасно приказани у складу са методолошком захтијевима истраживања и постављеним хипотезама.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Допринос и значај резултата овог свеобухватног истраживања огледа се у генерисању нових и провјери досадашњих научних спознаја из области релација кинезиолошке ангажованости, те антрополошког и здравственог статуса популације студентика.

У односу на прву хипотезу утврђене су статистички значајне разлике у кинезиолошкој ангажованости студентика различите старости, на начин да су најмлађе студентике кинезиолошки најактивније, а најстарије најмање активне. У односу на остале варијабле нису утврђене статистички значајне разлике између старости студентика и њихових морфолошких, здравствених и психолошких обиљежја. Детаљнијом анализом самопоштовања студентика различитог старосног доба, детектоване су само разлике у појединим честицама десетојтемске Росенбергове скале самопоштовања, али не и генерално. Детаљнијом анализом здравственог статуса студентика различитог старосног доба, детектоване су само разлике у статусу пушача, на начин да је међу најмлађим студентикама присутно најмање, а међу најстаријим студентикама највише пушача. Прву је хипотезу зато могуће само парцијално прихватити у области кинезиолошке ангажованости и статуса пушача.

У односу на другу хипотезу утврђене су статистички значајне разлике у висини и тежини, али не и у индексу тјелесне масе између студентика које су различито ангажоване у кинезиолошким активностима. Разлике у наведеним варијаблама није могуће образложити степеном кинезиолошке ангажованости који очито није био довољан за иницирање значајнијих промјена морфолошког статуса. Другу хипотезу није зато могуће у потпуности прихватити.

У односу на трећу хипотезу претежно су утврђене статистички значајне разлике у психолошким обиљежјима између студентика које су различито ангажоване у кинезиолошким активностима. Резултати указују да студентике које су кинезиолошки активније уједно имају и већу разину самопоштовања него

студентике које су мање кинезиолошки ангазоване. Оправдано је зато очекивати да се интензивнијим бављењем кинезиолошким активностима може позитивно утицати и на неке аспекте психолошког статуса студентике, па је трећу хипотезу генерално могуће прихватити.

У односу на четврту хипотезу углавном нису утврђене статистички значајне разлике у здравственим обиљежјима између студентике које су различито ангазоване у кинезиолошким активностима. Статистички значајне разлике присутне су само у односу на варијаблу рекреативне кинезиолошке ангажованости гдје међу рекреативно активнијим студентикама има мање непушача него међу студентикама које су рјеђе у рекреативним кинезиолошким активностима. Такође, статистички значајне разлике егзистирају у односу на варијаблу која дефинише кинезиолошки ангажман у виду седмичног ходања, на начин да студентике које више упражњавају ходање, обиљежава и мања појавност болести. Четврту је хипотезу зато могуће само дјелимично прихватити.

Сви добијени резултати су логично и прецизно образложени с јасним и недвосмисленим интерпретацијама. У дискусији је избјегнута свака шпекулација, а наглашена каузалност и досљедност у узрочно-посљедичном начину интерпретације резултата. Резултати проистекли из овог истраживања имају немјерљив теоријски и практични допринос. Они указују на потребу и нужност већег кинезиолошког ангажмана студентске популације која очито није довољна за продуковање значајнијих позитивних промјена морфолошког, психолошког и здравственог статуса младих дјевојака. Такође, резултати овог рада иницирају потребу за даљњим истраживањима разних аспеката предметне проблематике, посебно у области утицаја кинезиолошких активности на остале антрополошке карактеристике које овим истраживањем нису обухваћене.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Вриједност ове дисертације првенствено се огледа у њеном интердисциплинарном приступу и свеобухватности, јер се кинезиолошка ангажованост анализира у односу на различита антрополошка обиљежја с посебним освртом на здравствени статус. Даље, истраживање је проведено у сарадњи са стручњацима, научницима и лекарима Завода за јавно здравство и то на изузетно великом узорку од 2849 редовних студенткица Универзитета у Сплиту. Резултати овог истраживања ће допринијети продубљавању спознаја и сазнања о релацијама између степена кинезиолошке ангажованости и антрополошког, а самим тим и здравственог статуса особа млађе животне доби. Посебну вриједност имају спознаје о утицају кинезиолошке ангажованости на спречавању појединих болести код студенткица. Осим за кинезиологију, резултати су значајни и за медицину јер иницирају спознаје о примјени кинезиолошких активности у циљу превенције, па и лијечења одређених болести.

У складу са свим наведеним, може се закључити да је дисертација оригинална и научно релевантна. Кориштене научно-истраживачке методе и поступци у потпуности одговарају методолошким и методичким стандардима нужним код овакве врсте истраживања. Све методе, план истраживања и статистички поступци за обраду података примјерени су и одговарају постављеним циљевима и хипотезама истраживања. Докторска дисертација нема недостатака које би утицале на њену коначну вриједност. Дисертација мр Жељка Ковачевића под називом: „*Здравствена и антрополошка обиљежја различито кинезиолошки ангажованих студенткица*“ зато представља оригинално научно дјело које значајно доприноси кинезиолошкој науци. На основу изнесеног, чланови Комисије мишљења су да су сви услови Закона о Универзитету Републике Српске испуњени, те једногласно предлажу Сенату и Наставно-научном вијећу Факултета физичког васпитање и спорта, Универзитет у Бањалуци, да се прихвати овај извјештај и одобри јавна обрана докторске дисертације мр Жељка Ковачевића.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Доц. др Миленко Војводић

2. Проф. др Ненад Рогуљ

3. Проф. др Александар Јаковљевић

